

MEGATREND: GLOBAALSE EBASTABIILSUSE KASV JA TARNEAHELATE HAAVATAVUS

Geopoliitilised pinged, proteksionism, energiahindade kõikumine ja kliimamuutused tekitavad sagedasi häireid, tõstavad sisendihindu ja lükkavad väärtusahelaid regionaliseerumise poole. Globaalse ebastabiilsuse süvenemine toob toidutootjatele kaasa riske, nagu kasvavad tootmiskulud ja väetiste hinnad, tarneahelate ebakindlus, vähenenud ekspordivõimalused ning suurenenud sõltuvus rahvusvahelistest turgudest ja nende hinnakõikumistest. Toidutootjate fookus kohalikele ja kodulähedastele toidusüsteemidele loob suurema toidujulgeoleku ja kriisikindluse, toorme väärindamisele ja lisandväärtuse kasvatamisele keskendumine suurendab konkurentsivõimet ja ekspordi tulusust ning innovatsiooni ja regionaalse koostöö arendamine loob paindlikkust, vähendades kulusid ja parandades riskijuhtimise võimalusi.

ÜPP erieesmärgid: SO2, SO3, SO1, SO4, SO5, SO8, XCO

TRENDID:

Trend 1. 	Globaalsete väärtusahelate ebakindlus.	P	<i>turbulents väärtusahelates, kaubandusriskid, turgude kaitse- proteksionism, toidujulgeolek, tootmine kohalikule turule, ekspordi osatähtsus</i>
Trend 2. 	Põllumajanduse ja toidutöötlemise kontsentreerumine suurettevõtetesse ja kontsernidesse.	P	<i>ettevõtete ühinemine, suurfirmade mõjuvõim ja tingimused, põllumajandustootjate ja väiketalude arvu vähenemine, väiksem läbirääkimisvõime, põllumajandusmaa koondumine suurtootjatele, toidusüsteemi haavatavus kriisides</i>

L - lühiajaline mõju (kuni 3 a.); K - keskpikk mõju (3-5 a); P - pikaajaline mõju (5+ aastat)

VÄLJAKUTSED ja VÕIMALUSED:

Väljakutsed <ul style="list-style-type: none"> ➤ tarneahelate ebakindlus kasvatab kulusid ja riske ➤ toidukaupade müügi võimaluste vähenemine välisurgudel, tulenevalt kaubanduspiirangutest ➤ poliitilised ja finantsriskid vähendavad investeerimis- ja ekspordijulgust ➤ väetiste hinnatõus ja kättesaadavuse vähenemine suurendab kulusid ja vähendab tarnekindlust ➤ väikeste ja keskmiste tootjate konkurentsivõime langus läbi madalama kasumlikkuse ja keerukama juurdepääsu turule ➤ tootjate sõltuvus suurtest rahvusvahelistest tarneahelatest ja nende seatud tingimustest ➤ hinnastabiilsuse kadumine valuutakõikumiste tõttu. 	Võimalused <ul style="list-style-type: none"> ➤ kohalike ja kodulähedaste toidusüsteemide arendamine ➤ regionaalne koostöö pakub võimalust suurendada konkurentsivõimet koduturust väljapoole ➤ tehnoloogiline areng (digitaliseerimine, AI, suurandmete analüüs, robotiseerimine, läbipaistvuse lahendused) aitab kasvatada riskikindlust ja efektiivsust ➤ paindlikkus ja kiire reageerimisvõime ➤ koostöö ühishuvide kaitsmisel ➤ loomade heaolu jm kvaliteedimärkide ja -kavade (sh rahvusvaheliste) kasutuselevõtmine ➤ ringmajanduse ja kohalike sisendite arendamine (energia, väetised, söödad) ➤ põllumajanduslike kõrvalsaaduste kasutuselevõtt (nagu näiteks vadak loomasöödana, loomade väljaheidet biogaasina) ➤ toodangu (s.h mahetoodangu) väärindamine ja lisandväärtuse andmine ➤ segatootmist arendamine.
---	--

Täiendavad väljakutsed ja võimalused tootjatele fookusgrupi arutelust, 26.09.2025

Väljakutsed	Võimalused
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Riikliku strateegilise vaate puudumine. ➤ Rahvusvaheliste organisatsioonide hääbumine (WTO, WHO, Codex) – ei tule piisavalt strateegiat ja juhendust. ➤ Toidujulgeoleku tagamine (kriisivalmidus ja oluliste sisendite tagamine). Kriisiolukordades toimetulek. ➤ Ekspordiga läbilöömise keerukus (s.h teadmiste ja kapitali puudus)- ei julgeta võtta riske uutele turgudele sisenemiseks. ➤ Tarnekindlus – võimekus tarnida kindel kogus kindla kvaliteediga toorainet kindlaks tähtjaks on suur risk (tootmine sõltub palju ilmastikust). ➤ Kohalik toidusüsteem pole piisavalt tugev, et tagada isevarustatust – välismaal pakutav kõrgem hind viib tooted kohalikult turult. ➤ Nõrk koostöö ja ühistegevus toodangu väärimdamisel. ➤ Regiooniülene ühistuline tegevus nõrk. ➤ Väikesed ettevõtted ei soovi ühistutesse kuuluda (ühistute ajaloolise maine tõttu). 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Müügi võimaluste suurendamine ELis, läbi toote jalajälje numbri rakendamise. ➤ Riskijuhtimise oskuste arendamine. ➤ Tarneahela lühendamine (kontaktide kokku viimine). ➤ Mitmekesine tootmine, hajutatud asukohad - riskide hajutamine. ➤ Leida tarnekindluse tõstmiseks koostöös viise, kuidas toorainet säilitada odavamalt. ➤ Eesti (kodumaiste) tootete hea märgistatus-märgatavuse tõstmine. ➤ Ühistuline tegevus. ➤ Ühistute atraktiivsuse tõstmine.